

Türkiye Eğitim Dergisi

(2020) Cilt 6, Sayı 1, s. 244-261

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Değerlendirilmesi

Bünyamin SARIKAYA*

Özet

Anahtar Kelimeler

Bu çalışmada "Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü" tarafından açık öğretim ortaokulu (5, 6, 7 ve 8. sınıf) öğrencileri için hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin çeşitli açılardan değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında ders kitaplarındaki etkinliklerin ana metin eksenli olup olmadığı ve etkinliklerde görsel unsurların kullanılıp kullanılmadığı, kullanılmış ise hangi görsel türlerin kullanıldığı sorularına yanıt aranmıştır. Çalışmada verilerin toplanmasında 2019-2020 eğitim-öğretim yılından itibaren okutulan ve MEB yayınlarına ait Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler incelenmiştir. Betimsel nitelik taşıyan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda; açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarında toplam 96 okuma metni ve 663 etkinlik yer aldığı tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin çok büyük bir kısmının (%73, 15) ana metin temelli olduğu da bulgulanmıştır. Çalışma ulaşılan bir diğer sonuç ise açık öğretim ortaokulu; 5. sınıf Türkçe ders kitabı etkinliklerinde toplam 243 etkinliğin 194'ünde görsel unsurların hiç yer almadığı; 6. sınıf Türkçe ders kitabı etkinliklerinde toplam 133 etkinliğin 119'unda görsel unsurlara yer verilmediği; 7. sınıf Türkçe ders kitabı etkinliklerinde toplam 112 etkinlikten 109'unda görsel unsurların yer almadığı ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı etkinliklerinde ise toplam 175 etkinliğin 169'unda görsel türlerin hiç bulunmadığıdır. İlgili kitaplarında görsel türlerin kullanılmadığı etkinlik sayısı ise 591'dir. Elde edilen bulgular bağlamında öneriler sunulmuştur.

Ders kitabı

Etkinlik

Türkçe dersi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 10.05.2021

Kabul Tarihi: 25.05.2021

Elektronik Yayın Tarihi: 25.06.2021

DOI: 11..11111/ted.xx

* Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, b.sarikaya@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8393-7127

Evaluation of The Activities in the Open Education Secondary School Turkish Course Books

Bünyamin SARIKAYA*

Abstract

In this study, it is aimed to evaluate the activities in the Turkish text books prepared for the students of open education secondary school (5th, 6th, 7th and 8th grade) by "Ministry of National Education, General Directorate of Lifelong Learning" from various perspectives. For this purpose, answers were sought to find out whether the activities in the text books are based on the main text and whether visual elements were used in the activities, and if so, which visual types were preferred. In the study, the activities in the Turkish text books from MEB publications that have been taught since 2019-2020 academic year were evaluated. In this descriptive study, document review, one of the qualitative research methods, was used. As a result of the examination; it was determined that there are 96 reading texts and 663 activities in Turkish text books of the Open Education Secondary School. It was also found that a large part of these activities (73%,15) were based on the main text. An other conclusion in the scope of the study is that 194 of the totally 243 Open Education Secondary School 5th grade Turkish text book activities did not include any visual elements; 119 of the totally 133 Open Education Secondary School 6th grade Turkish text book activities did not include any visual elements; 109 of the totally 122 7th grade Turkish text book activities did not have any visual elements, and that in the 169 of the totally 175 8th grade Turkish text book activities visual types were absent. The number of activities without visuals in these text books is 591. Recommendations were made based on these findings.

Keywords

Textbook
Activity
Turkish lesson

About Article

Sending Date: 10.05.2021
Acceptance Date: 25.05.2021
Electronic Issue Date: 25.06.2021

DOI: 11..11111/ted.xx

GİRİŞ

Günümüzde eğitim-öğretim faaliyetleri farklı uygulamalarla devam etmektedir. Formal ve informal adı verilen eğitim türü bulunmaktadır. Bunlardan formal eğitim kendi içerisinde örgün ve yaygın eğitim olarak ayrılmaktadır. Örgün eğitim faaliyetlerinden ayrılan öğretim faaliyetlerinden biri açık öğretimdir. Bu öğretime ülkemizde 1998- 1999 eğitim öğretim yılında 68 bin 886 öğrenciyle başlanmış ve aynı dönemde 2 bin 897 öğrenci mezun edilmiştir (MEB, 2021). "Açık öğretim, öğretici ile öğrencinin bir arada bulunma zorunluluğunu ortadan kaldıran öğretim faaliyetleri sisteminin adıdır. Herhangi bir şekilde örgün öğrenime devam edemeyen öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinden uzak

* Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, b.sarikaya@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8393-7127

kalmamak için başvurduğu ve günümüzde oldukça yoğun bir şekilde talep edilen bu sistem ortaokul, ortaöğretim, yükseköğretim düzeylerinde faaliyet göstermektedir.” (Bulut, 2020: 933) Başka bir çalışmada ise açık öğretim “Çeşitli nedenlerle örgün eğitime devam edemeyen ve yaygın eğitim sürecinde kendine yer bulmaya çalışan bireylerin devam ettiği bir eğitim sistem” (Yenen Avcı, 2016: 159) olarak tanımlanmaktadır. Açıköğretim ortaokulu ise “çeşitli sebeplerle ortaokula devam edemeyen ve zorunlu ortaokul yaş sınırını aşarak örgün eğitim - öğretim sisteminin dışında kalan bireylere uzaktan eğitim ilke ve yöntemleriyle her durumda, her yerde eğitim - öğretim imkânı vermek; bu eğitim sayesinde toplumun kültür düzeyini yükseltmek; mezun olan öğrencilerin meslek edinmelerini kolaylaştırmak ve onları bir üst öğrenime hazırlamak amacı güden eğitim sisteminin ilk basamağıdır (Sis ve Eren Akgün, 2016: 368). Açık Öğretim Ortaokulunun öğretim sistemi, örgün eğitime devam eden ortaokullardaki öğretim programlarıyla aynıdır. Bu okullarda öğrenimlerine devam eden öğrenciler programın uygulanmasını uzaktan eğitim tekniği ile sürdürmektedir. Aynı şekilde sorumlu oldukları ders doküman ve materyallerini ise halk eğitim merkezlerinden ya da internet aracılığıyla edinmektedirler. Açık Öğretim Ortaokuluna devam eden öğrencilerin öğretim sistemlerinin örgün eğitim ortaokullarındaki öğrencilerin öğretim programlarıyla aynı olduğu düşünüldüğünde bu öğrenciler için hazırlanan materyallerinin de aynı özellikleri taşımaları gerekir. Bu eğitim materyallerinden biri ve belki de en önemlisi ders kitaplarıdır. İlgili ders kitaplarından biri de Türkçe ders kitaplarıdır. Bu öğrencilerin eğitim süreçlerinde belki de en fazla karşılaştıkları doküman olan Türkçe ders kitaplarının işlevsel metinler ve bu metinler ekseninde hazırlanan etkinliklere sahip olmaları beklenmektedir. Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin aşağıda verilen özellikleri barındırmaları gerekir (Çerçi, 2016: 1987):

1. Belirlenen hedefleri gerçekleştirmek için öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerine dayanan,
2. Öğrencinin ders araç, gereç ve materyalleriyle etkileşerek etkin katılımını gerektiren,
3. Gerçek hayatla ilişkili ve yeni durumlara uyarlanabilen,
4. Ortaya çıkan ürünleri değerlendirilebilen,
5. İletişimsel bir süreci ve öğretmen kılavuzluğunu gerektiren eğitici çalışmalardır.

Yukarıda verilen bilgilerin yanı sıra Türkçe ders kitaplarında etkinlik tasarlanırken şunlara dikkat edilmelidir (Sarıkaya ve Şakiroğlu, 2021):

- Etkinlik hazırlanırken öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri göz ardı edilmemelidir.
- Etkinlikler, öğrencileri bilişsel ve fiziksel beceriler açısından geliştirici özelliklere sahip olmalıdır.
- Etkinliklerin tek bir beceriden ziyade dilin temel becerilerinin tamamını geliştirmesine hizmet etmesi gerekir.
- Etkinliklerin öğrencilerin ana dili becerilerini geliştirmelerine olanak sağlamasına dikkat edilmelidir.

- Hazırlanan etkinlikler Türkçe Dersi Öğretim Programlarında ifade edilen kazanımlarla uyumlu olmalıdır.
- Etkinliklerin öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirici özelliğe sahip olması gerekir.
- Etkinlikler hazırlanırken çağın teknolojik gelişmelerinden destek alınmasına özen gösterilmelidir.
- Etkinliklerde metin-görsel uyumuna dikkat edilmelidir.
- Etkinliklerin öğrencilerin söz varlıklarını geliştirmelerine hizmet etmesi gerekir.
- Etkinlikler, öğrencilerin okuma alışkanlığı becerilerini geliştirmelerine kaynaklık etmelidir.

Alan yazın incelendiğinde Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitapları ile ilgili çeşitli çalışmalar yapıldığı saptanmıştır. Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelendiği (Bulut, 2020); Açık Öğretim Ortaokulu ile örgün eğitim kurumlarında okutulan Türkçe ders kitaplarının karşılaştırıldığı (Yenen Avcı, 2016); Açık Öğretim Ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders notlarında noktalama işaretlerinin incelendiği (Yenen Avcı, 2020); Açık Öğretim Ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders Notu'un sözcüksel görünümünün ele alındığı (Sis ve Eren Akgün, 2016); Açık Öğretim Ortaokulu altıncı sınıf Türkçe ders notunun metin türleri ve öğrenme alanları açısından incelendiği (Altunkaya, 2013); Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan değerlerin tespit edildiği (Kolaç ve Zenci, 2015); çalışmalar bulunmaktadır. Ancak Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelendiği herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışmanın bu yönüyle alanyazına katkı sunması hedeflenmektedir. Bu hedef bağlamında 4 farklı Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitabında yer alan 663 etkinliğin irdelendiği araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler ana metin eksenli hazırlanmış mıdır?
- 2- Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde görsel unsurlar yer almış mıdır, yer almışsa bu görsellerin türü nedir?

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak yapılmıştır. Creswell (2005) dokümanların, nitel araştırmalarda önemli veri kaynakları olduğunu ve hem özel hem de resmi dokümanların bu kapsamda ele alınabileceğini ifade etmektedir. Bu araştırmada analiz edilen dokümanlar araştırmanın amacına uygun olarak Açık Öğretim Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerdir.

Araştırma Materyali

Bu araştırmanın çalışma materyali, 2019-2020 Eğitim ve Öğretim Yılı'nda Açık Öğretim Ortaokulu 5., 6., 7. ve 8. sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarıdır. İlgili ders kitapları ile ilgili bilgiler ve bu kitaplarda yer alan metin sayıları ile ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Adı	Yayın Evi	Basım Yılı	Okutulduğu Öğretim Yılı	Yazar/lar	Metin sayısı
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı 5	Anıttepe	2019	2019-2020	Şule Çapraz Baran, Elif Diren	24
Açık Öğretim Daire Başkanlığı Türkçe 6	MEB	2019	2019-2020	Abdulkadir Altan	24
Açık Öğretim Daire Başkanlığı Türkçe 7	MEB	2019	2019-2020	Gönül Metin	24
Açık Öğretim Daire Başkanlığı Türkçe 8	MEB	2019	2019-2020	Osman Babadağ	24
Toplam					96

Verilerin Toplanması

Çalışmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine göre toplanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008) nitel araştırmayı “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamaktadır. “Nitel veri iyi yapılandırılmış, zengin tanımlamalara ve sürece ilişkin ayrıntılı açıklamalara dayanır” (Miles ve Huberman, 2015).

Doküman incelemesi ise “araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizine dayanır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Aynı zamanda belgesel gözlem veya belgesel tarama olarak da adlandırılmaktadır (Çepni, 2012).

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmada ulaşılan veriler betimsel analizle çözümlenmiştir. “Betimsel analiz içerik analizine göre daha yüzeysel bir analiz yöntemidir. Bu analizde elde edilen veriler, önceden belirlenmiş başlıklar altında özetlenir ve yorumlanır. Amaç, elde edilen bulguları, düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışmada veriler elde edildikten sonra çalışma için betimsel analiz yöntemine göre bir çerçeve oluşturulmuş, alanyazın taranmış, benzer çalışmalara bakılmış ve gerekli yerlerde uzman görüşüne başvurulmuştur.

BULGULAR***Alt Problem 1'e Yönelik Bulgular***

“Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikler ana metin eksenli hazırlanmış mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular aşağıda yer alan tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1. Açık Öğretim Ortaokulu 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Ana Metin Eksenli Olup Olmadığı

Sıra No	Metnin Adı	Etkinlik Sayısı	Etkinlikler ana metin eksenli mi?	
			Evet	Hayır
1	Memleket İsterim	11	7	4
2	Hoşça Kalın, Güle Güle	9	7	2
3	Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	7	4	3
4	Mustafa Kemal'in Kağnısı	11	8	3
5	Dumlupınar Savaşı	10	5	5
6	6 Mart 1915 Gecesi	13	6	7
7	Bu Nehir Bizim	12	6	6
8	Okland Adası	10	6	4
9	Deprem	11	5	6
10	Kilim	10	5	5
11	Vatan Yahut Silistre	9	6	3
12	Boğaç Han	8	5	3
13	Çocuk Bahçesindeki Bekçi	10	8	2
14	Bilinçli Tüketici	11	5	6
15	Özgürlük	9	8	1
16	Karagöz Kibarlık Öğreniyor	11	5	6
17	Çitlembik	9	5	4
18	Spor ve Bedenimiz	10	5	5
19	İyiliğin Değerini Bilen Kim?	12	8	4
20	Büyüklerle Saygı	11	6	5
21	Yaşama Sevinci	11	7	4
22	Barkod	9	7	2
23	Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor	11	5	6
24	Akıllı Ulaşım Sistemleri	8	6	2
Toplam	24 metin	243	145 (%)	98 (%)
		(%100)	59,67)	40,32)

Tablo 1 incelendiğinde Açık Öğretim Ortaokulu 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 24 metne ve 243 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Bu etkinliklerden 145'inin (%59,67) ana metinden hareketle hazırlandığı 98'nin (%40,32) ise ana metinden bağımsız hazırlandığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Açık Öğretim Ortaokulu 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Ana Metin Eksenli Olup Olmadığı

Sıra No	Metnin Adı	Etkinlik Sayısı	Etkinlikler ana metin eksenli mi?	
			Evet	Hayır
1	Avağına Diken Batan Karga	5	5	-
2	Dost	3	2	1
3	Türkiye'nin Kurban Bağışları Milyonlara Ulasacak	8	5	3
4	Pulsuz Dilekçe	6	4	2
5	Karar Vermenin Bilgeliği	5	4	1
6	Gelecekte Popüler Olacak Meslekler	5	3	2
7	Bir Yolcuva	7	6	1
8	15 Temmuz	3	2	1
9	İğde Ağacı	4	4	-
10	Zamanı Var	4	4	-
11	İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar	5	5	-
12	Sarıköz Efsanesi	7	6	1
13	Bayramlaşma Bayramı	4	4	-
14	Anadolu'nun Cirit Oyunları	5	3	2
15	Pembe İncili Kaftan	7	6	1
16	Aile	4	4	-
17	Al Elimi	6	4	2
18	Sihirli Pasta	6	5	1
19	Yaz Geliyor	7	6	1
20	Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi	6	4	2
21	Nasa Mars'taki Kum Tepelerini Görüntüledi	8	7	1
22	Robot	7	6	1
23	Herkes Bulus Yapabilir	6	3	3
24	Merak, İstek ve Hırs Bizi Kamçılar	5	5	-
Toplam	24 metin	133	107 (%)	26 (%)
		(%100)	80,45)	19,54)

Tablo 2 incelendiğinde Açık Öğretim Ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 24 metne ve 133 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Bu etkinliklerden 107'sinin (%80,45) ana metinden hareketle hazırlandığı 26'sının (%19,54) ise ana metinden bağımsız hazırlandığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Açık Öğretim Ortaokulu 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Ana Metin Eksenli Olup Olmadığı

Sıra No	Metnin Adı	Etkinlik	Etkinlikler ana metin	
			Evet	Hayır
1	Destanlar içinde: Dede Korkut	3	2	1
2	Cazgır	4	3	1
3	Eskici	6	5	1
4	Sözünü Tutmak	4	2	2
5	Güler Yüz	4	4	1
6	Sevgilerde	5	4	1
7	Bayrağımızın Gölgesinde	4	2	2
8	1919 - 1933'ten Bir Parça	6	4	2
9	Atatürk'e Mektuplar	6	5	1
10	Gazete Haberi	4	3	1
11	Hakkını Aramayı Bilmek	6	6	-
12	Hayat Amacımız	4	3	1

13	Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu?	4	3	1
14	Kütüphaneler	5	4	1
15	Türkçeye Ağıt	5	4	1
16	Papatya	5	4	1
17	Kolibri	2	2	-
18	Acaba Biraz Maviniz, Biraz Yeşiliniz Var Mı?	6	3	3
19	Cennet Bursa	5	4	1
20	Eski Çarşı	4	4	-
21	Çocukluk	7	4	3
22	Sanat Hayatım	5	5	-
23	Ebrû'nun Tarihçesi	3	3	-
24	Muhsin Ertuğrul	5	5	-
Toplam	24 metin	112	87	25

Tablo 3 incelendiğinde Açık Öğretim Ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 24 metne ve 112 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Bu etkinliklerden 87'sinin (%77,6) ana metinden hareketle hazırlandığı 25'nin (%22,4) ise ana metinden bağımsız hazırlandığı bulgulanmıştır.

Tablo 4. Açık Öğretim Ortaokulu 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Ana Metin Eksenli Olup Olmadığı

Sıra No	Metnin Adı	Etkinlik Sayısı	Etkinlikler ana metin eksenli mi?	
			Evet	Hayır
1	İlkbahar	7	6	1
2	Rize'de Sel	7	5	2
3	Tilki	7	5	2
4	Olamam	7	5	2
5	Dükkanlarına Alamet Kovan Carsı Esnafı	8	7	1
6	Oğuz Kağan Destanı	7	7	-
7	Sarı Sıcak	9	7	2
8	Hınk Davası	7	6	1
9	Dostluk Derken	6	5	1
10	Sürekli İletişim İçindeyiz	9	6	3
11	Selam Ver	7	6	1
12	İletişim ve Hız	4	4	-
13	Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda	7	5	2
14	Mustafa Kemal Paşa	8	8	-
15	İlber Ortavlı ile Röportaj	9	9	-
16	Türk Dili	11	8	3
17	Yasam Bovu Kullanacağımız Bir Arac	9	7	2
18	Sait Faik'le Bir Görüşme	7	6	1
19	Âsık Veysel'e Selam	8	6	2
20	Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi	8	8	-
21	Bina	5	5	-
22	Bir Oda Bir Saat Sesi	7	5	2
23	Bu Güzel İşi Kim Düşündü?	6	6	-
24	Calıkusu Yuvası	5	4	1
Toplam	24 metin	175	146	29

Tablo 4 incelendiğinde Açık Öğretim Ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 24 metne ve 146 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Bu etkinliklerden 146'sının (%83,42)

ana metinden hareketle hazırlandığı 29'unun (%16,57) ise ana metinden bağımsız hazırlandığı bulgulanmıştır.

Tablo 5. Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Ana Metin Eksenli Olup Olmadığı

İncelenen kitaplar	Kitaptaki metin sayısı	Kitaptaki etkinliklerin sayısı	Etkinlikler ana metin eksenli mi?	
			Evet	Havır
5. sınıf kitabı	24	243	145	98
6. sınıf kitabı	24	133	107	26
7. sınıf kitabı	24	112	87	25
8. sınıf kitabı	24	175	146	29
Toplam	96	663	485	178
		(%100)	(%73.15)	(%26.84)

Tablo 5 incelendiğinde Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında (5-6-7-8. sınıf) toplam 96 okuma metni, 663 etkinlik yer aldığı görülmektedir. Bu etkinliklerin büyük bir kısmının (%73, 15) ana metin temelli olduğu saptanmıştır.

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin büyük kısmının ana metin temelli olmasının öğrenci açısından olumlu bir durum olduğu söylenebilir. Bu bağlamda öğrenciler, inceledikleri metinlerden zihinsel anlamda kopmamış ve metinlerde iletilmek istenen mesajları da daha iyi kavramaktadır.

Alt Problem 2'ye Yönelik Bulgular

“Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerde görsel unsurlar yer almakta mıdır? Yer almışsa bu görsellerin türü nedir?” sorusuna yanıt aranmış ve yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular aşağıda yer alan tablolarda sunulmuştur.

Tablo 6. Açık Öğretim Ortaokulu 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde Görsel Unsurlar Yer Almakta Mıdır? Yer Almışsa Bu Görsellerin Türleri

Sıra No	Metnin Adı	Toplam Etkinlik Sayısı	Resim	Karikatür	Metnin Görseli	Simge	Toplam	Görsel Kullanılmayan Etkinlik Sayısı
1	Memleket İsterim	11	5	1	-	-	6	8
2	Hoşça Kalın, Güle Güle	9	1	-	-	-	1	8
3	Anadolu'da Konukseverlik	7	1	-	-	-	1	6
4	Mustafa Kemal'in Kağnısı	11	8	-	-	-	8	8
5	Dumlupınar Savaşı	10	1	-	-	-	1	9
6	6 Mart 1915 Gecesi	13	7	-	-	1	8	10
7	Bu Nehir Bizim	12	5	-	-	1	6	10
8	Okland Adası	10	-	-	-	-	-	10
9	Deprem	11	-	-	-	6	6	9
10	Kilim	10	4	-	-	-	4	7
11	Vatan Yahut Silistre	9	1	-	-	-	1	8
12	Boğaç Han	8	-	-	1	-	1	7
13	Çocuk Bahçesindeki Bekçi	10	1	-	-	-	1	9
14	Bilinçli Tüketici	11	5	-	-	1	6	8

15	Özgürlük	9	10	-	-	-	10	6
16	Karagöz Kibarlık Öğreniyor	11	5	-	-	-	5	8
17	Çitlembik	9	1	-	-	-	1	8
18	Spor ve Bedenimiz	10	7	-	-	-	7	8
19	İyiliğin Değerini Bilen Kim?	12	1	-	-	-	1	11
20	Büyüklerle Saygı	11	6	-	-	-	6	7
21	Yaşama Sevinci	11	1	-	-	-	1	10
22	Barkod	9	2	-	-	1	3	7
23	Sosyal Medya Psikolojinizi	11	6	-	-	1	7	7
24	Akıllı Ulaşım Sistemleri	8	8	1	-	-	9	5
To		243	86	2	1	11	100	194

Tablo 6 irdelendiğinde Açık Öğretim Ortaokulu 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki 24 metinde toplam 243 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Bu 243 etkinlik içinde toplam 100 görsel kullanıldığı bulgulanmıştır. Bu görseller içerisinde en fazla resme (86) yer verilmişken karikatür ve metnin görseli unsurlarına ise en az yer verildiği görülmektedir. Çalışmada saptanan ve dikkati çeken başka bir durum ise toplam etkinlik içerisinde 194 etkinlikte görsel türlere hiç yer verilmediğidir. Bu durum toplam etkinlikler içerisinde % 79,83'e karşılık gelmektedir.

Tablo 7. Açık Öğretim Ortaokulu 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde Görsel Unsurlar Yer Almakta Mıdır? Yer Almışsa Bu Görsellerin Türleri

Sıra No	Metnin Adı	Toplam Etkinlik Sayısı	Resim	Karikatür	Metnin Görseli	Simge	Toplam	Görsel Kullanılmayan Etkinlik Sayısı
1	Ayağına Diken Batan Karga	5	-	-	-	-	-	5
2	Dost	3	1	-	-	-	1	2
3	Türkiye'nin Kurban Bağışları Milyonlara Ulaşacak	8	-	-	-	-	-	8
4	Pulsuz Dilekçe	6	-	1	-	-	1	5
5	Karar Vermenin Bilgeliği	5	1	-	-	-	1	4
6	Gelecekte Popüler Olacak Meslekler	5	-	-	-	-	-	5
7	Bir Yolcuya	7	1	-	-	-	1	6
8	15 Temmuz	3	4	-	-	-	4	2
9	İğde Ağacı	4	-	-	-	-	-	4
10	Zamanı Var	4	-	-	-	-	-	4
11	İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar	5	-	-	1	-	1	4
12	Sarıköz Efsanesi	7	1	-	-	-	1	6
13	Bayramlaşma Bayramı	4	-	-	-	-	-	4
14	Anadolu'nun Cirit Oyunları	5	6	-	-	-	6	4
15	Pembe İncili Kaftan	7	-	-	-	-	-	7

16	Aile	4	-	-	-	-	-	4
17	Al Elimi	6	6	-	-	-	6	4
18	Sihirli Pasta	6	-	-	-	-	-	6
19	Yaz Geliyor	7	-	-	-	-	-	7
20	Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi	6	4	-	-	-	4	5
21	Nasa Mars'taki Kum Tepelerini Görüntüledi	8	-	-	2	-	2	7
22	Robot	7	-	-	-	-	-	7
23	Herkes Buluş Yapabilir	6	8	-	-	-	8	4
24	Merak, İstek ve Hırs Bizi Kamçılar	5	-	-	-	-	-	5
Toplam	24	133	32	1	3	-	36	119

Tablo 7 analiz edildiğinde Açık Öğretim Ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 24 metinde toplam 133 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Bu 133 etkinlik içinde toplam 36 görsel kullanıldığı bulgulanmıştır. Bu görseller içerisinde en fazla resme (32) yer verilmişken simge görseline ise hiç yer verilmediği saptanmıştır. Çalışmada saptanan ve dikkat çekici başka bir durum ise toplam etkinlik kapsamına 119 etkinlikte görsel unsurlara hiç yer verilmemiş olmasıdır. Bu durum toplam etkinlikler içerisinde % 89,47'e karşılık gelmektedir.

Tablo 8. Açık Öğretim Ortaokulu 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde Görsel Unsurlar Yer Almakta Mıdır? Yer Almışsa Bu Görsellerin Türleri

Sıra No	Metnin Adı	Toplam Etkinlik Sayısı	Resim	Karikatür	Metnin Görseli	Simge	Toplam	Görsel Kullanılmayan Etkinlik Sayısı
1	Destanlar içinde: DEDE KORKUT	3	-	-	-	-	-	3
2	Cazgır	4	-	-	-	-	-	4
3	Eskici	6	-	-	-	-	-	6
4	Sözünü Tutmak	4	-	-	-	-	-	4
5	Güler Yüz	4	-	-	-	-	-	4
6	Sevgilerde	5	1	-	-	-	1	4
7	Bayrağımızın Gölgesinde	4	-	-	-	-	-	4
8	1919 - 1933'ten Bir Parça	6	-	-	-	-	-	6
9	Atatürk'e Mektuplar	6	-	-	-	-	-	6
10	Gazete Haberi	4	-	-	-	-	-	4
11	Hakkını Aramayı	6	-	-	-	1	1	5

Bilmek								
12	Hayat Amacımız	4	-	-	-	-	-	4
13	Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu?	4	-	-	-	-	-	4
14	Kütüphaneler	5	-	-	-	-	-	5
15	Türkçeye Ağıt	5	-	-	-	-	-	5
16	Papatya	5	-	-	-	-	-	5
17	Kolibri	2	-	-	-	-	-	2
18	Acaba Biraz Maviniz, Biraz Yeşiliniz Var Mı?	6	1	-	-	-	1	5
19	Cennet Bursa	5	-	-	-	-	-	5
20	Eski Çarşı	4	-	-	-	-	-	4
21	Çocukluk	7	-	-	-	-	-	7
22	Sanat Hayatım	5	-	-	-	-	-	5
23	Ebrû'nun Tarihçesi	3	-	-	-	-	-	3
24	Muhsin Ertuğrul	5	-	-	-	-	-	5
Toplam	24	112	2	-	-	1	3	109

Tablo 8'de görüldüğü gibi Açık Öğretim Ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki 24 metinde toplam 112 etkinliğe yer verilmiştir. Bu 112 etkinlik içinde toplam 3 görsel kullanıldığı bulgulanmıştır. Çalışmada saptanan ve dikkat çeken bir diğer bulgu ise toplam etkinlik içerisinde 109 etkinlikte görsel türlere hiç yer verilmediğidir. Bu durum toplam etkinlikler içerisinde % 97,32'yi karşılamaktadır.

Tablo 9. Açık Öğretim Ortaokulu 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde Görsel Unsurlar Yer Almakta Mıdır? Yer Almışsa Bu Görsellerin Türleri

Sıra No	Metnin Adı	Toplam Etkinlik Sayısı	Resim	Karikatür	Metnin Görseli	Simge	Toplam	Görsel Kullanılmayan Etkinlik Sayısı
1	İlkbahar	7	-	-	-	-	-	7
2	Rize'de Sel	7	4	1	-	-	5	4
3	Tilki	7	-	-	-	-	-	7
4	Olamam	7	-	-	-	-	-	7
5	Dükkanlarına Alamet Koyan Çarşı Esnafı	8	-	-	-	-	-	8
6	Oğuz Kağan Destanı	7	-	-	-	-	-	7

7	Sarı Sıcak	9	-	-	-	-	-	9
8	Hınk Davası	7	-	-	-	-	-	7
9	Dostluk Derken	6	-	-	-	-	-	6
10	Sürekli İletişim İçindeyiz	9	-	-	-	-	-	9
11	Selam Ver	7	-	-	-	-	-	7
12	İletişim ve Hız	4	-	-	-	-	-	4
13	Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda	7	5	-	-	-	5	6
14	Mustafa Kemal Paşa	8	-	-	-	-	-	8
15	İlber Ortaylı ile Röportaj	9	-	-	-	-	-	9
16	Türk Dili	11	-	-	-	-	-	11
17	Yaşam Boyu Kullanacağımız Bir Araç	9	1	-	-	-	1	8
18	Sait Faik'le Bir Görüşme	7	-	-	-	-	-	7
19	Âşık Veysel'e Selam	8	4	-	-	-	4	7
20	Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi	8	-	-	-	-	-	8
21	Bina	5	-	-	-	-	-	5
22	Bir Oda Bir Saat Sesi	7	-	-	-	-	-	7
23	Bu Güzel İşi Kim Düşündü?	6	-	-	-	-	-	6
24	Çalığışu Yuvası	5	-	-	-	-	-	5
Toplam	24	175	14	1	-	-	15	169

Tablo 9'da görüldüğü gibi Açık Öğretim Ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki 24 metinde toplam 175 etkinliğe yer verilmiştir. Bu 175 etkinlik içinde toplam 15 görsel kullanıldığı saptanmıştır. Bu görseller içerisinde en fazla resme (14) yer verilmiştir. Çalışmada saptanan ve dikkat çeken başka bir durum da toplam etkinlik içerisinde 169 etkinlikte görsel unsurlara hiç yer verilmediğidir. Bu veri toplam etkinlikler içerisinde % 96,57'ye karşılık gelmektedir.

Tablo 10. Açık Öğretim Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinlikler Görselden Hareketle Mi Hazırlanmış? Bu Şekilde Hazırlanmışsa Kullanılan Görsel Türleri

İncelenen kitap	Kitaptaki metin sayısı	Kitaptaki etkinlik sayısı	Metnin				Toplam	Görsel Kullanılmayan Etkinlik Sayısı
			Resim	Karikatür	Görseli	Simge		
5. sınıf kitabı	24	243	86	2	1	11	100	194
6. sınıf kitabı	24	133	32	1	3	-	36	119

7. sınıf kitabı	24	112	2	-	-	1	3	109
8. sınıf kitabı	24	175	14	1	-	-	15	169
Toplam	96	663	134	4	4	12	154	591

Tablo 10 incelendiğinde Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında bulunan toplam 663 etkinlikte sadece 154 görsele yer verilmiştir. Bazı etkinliklerde birden fazla görsel unsur kullanılmışken bazı etkinliklerde ise görsellere hiç yer verilmediği saptanmıştır. Bunun yanı sıra 591 etkinlikte ise görsellere hiç yer verilmemiştir. Bu rakam, tüm etkinliklerin %89,14'üne karşılık gelmektedir. Tablo 10'da sunulan veriler Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin görsel unsurlar bağlamında son derece yetersiz kaldığını göstermektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin farklı açılardan incelendiği bu çalışmada çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Alan yazın tarandığında özellikle de Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin değerlendirildiği herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu tespit aynı zamanda bu çalışmanın verilerinin alan yazına önemli katkılar sunduğunun bir göstergesidir. Aynı zamanda bu bağlamda çalışma bulunmadığı için sağlıklı bir tartışmaya gidilememiştir.

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında toplam 96 okuma metni ve 663 etkinlik incelenmiştir. Açık Öğretim Ortaokulu 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 24 metne ve 243 etkinliğe yer verildiği ve bu etkinliklerden 145'inin (%59,67) ana metinden hareketle 98'nin (%40,32) ise ana metinden bağımsız hazırlandığı tespit edilmiştir. Açık Öğretim Ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 24 metne ve 133 etkinliğe yer verildiği ve bu etkinliklerden 107'sinin (%80,45) ana metinden hareketle hazırlandığı 26'sının (%19,54) ise ana metinden bağımsız hazırlandığı tespit edilmiştir. Açık Öğretim Ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 24 metne ve 112 etkinliğe yer verildiği ve bu etkinliklerden 87'sinin (%77,6) ana metinden hareketle hazırlandığı 25'nin (%22,4) ise ana metinden bağımsız hazırlandığı tespit edilmiştir. Açık Öğretim Ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 24 metne ve 146 etkinliğe yer verildiği ve bu etkinliklerden 146'sının (%83,42) ana metinden hareketle hazırlandığı 29'unun (%16,57) ise ana metinden bağımsız hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak bu kitaplarda yer alan etkinliklerin büyük bir kısmının (%73,15) ana metin temelli olduğu tespit edilmiştir. Akın (2015: 28) ana metinden hareketle etkinlik hazırlanmasının hem metinde var olması muhtemel yanlışlıkların görülmesi hem de metnin öğrenci tarafından bir kez daha gözden geçirilip daha iyi anlaşılacağını belirtmektedir. Ayrıca metne dayalı dil bilgisi etkinliklerinin daha etkili olduğu (Çeçen ve Aytaş, 2008: 147), dil bilgisinin mutlaka ders metinleriyle bağlantılı olarak işlenmesi gerektiği (Çotuksöken, 1990) düşünüldüğünde özellikle dil bilgisi etkinliklerinin metinlerden koparılmaması önemli bir göstergedir.

Çalışma kapsamında Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde görsel unsurların yer alma durumları ve yer almışsa bu görsellerin türünün ne olduğu araştırılmıştır. Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında bulunan toplam 663 etkinlikte sadece 154 görsele yer verildiği saptanmıştır. Bazı etkinliklerde birden fazla görsel unsur kullanıldığı bazı etkinliklerde ise görsellere hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra 591 etkinlikte ise görsellere hiç yer verilmemiştir. Bu rakam, tüm etkinliklerin %89,14'üne karşılık gelmektedir. Bu bulgu, Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin görsel unsurlar bağlamında son derece yetersiz olduğunu göstermektedir. Akın (2015: 32) ders kitaplarındaki etkinliklerde görsellere yer verilmesinin hem konuların somutlaştırılarak anlatılması hem de konunun daha iyi kavranmasını sağladığını belirtmektedir. Peeck (1993) görsel öğelerin eğitici durumlara önemli bir katkı sağladığını, Carney ve Levin (2002: 10) kişinin metni kavramasını hızlandırdığını, Petterson (2007: 26) ise görsellerin mesajlar, içerik, bütünlük, algılanabilirlik, uzamsal ve görsel açıdan önemli olduğunu vurgulamaktadır. Görsel kullanılarak yapılan öğretimlerde “öğrencilerin derse olan ilgisinin ve katılımının yüksek olduğu, konuları daha iyi kavradıkları gözlemlenmektedir” (Örs, 2007: 26).

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde kullanılan görsel türleri içerisinde en fazla resimlere (134) yer verilmiştir. Örgün eğitim kapsamındaki Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin araştırıldığı çalışmalarda da (Daloğlu, 2005; Akın, 2015; Sarıkaya, 2019) resim türünün en fazla kullanılan görsel olduğu saptanmıştır. Kılıç ve Seven (2002) ders kitaplarında resimlerin bulunmasının olumlu yönlerinin olduğunu ve resimlerin “birbirinin ardı sıra hazırlanmış olay akışlarını gösterme; resimlerle, tarihi olaylar veya kişileri gösterme; küçük resimlerle içindekiler bölümü için konu anahtarı oluşturma” gibi işlevleri de barındırdığını ifade etmektedir.

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde kullanılan görsel türleri içerisinde resimden sonra en fazla simge (12) görseline yer verilmiştir. Bu sayının son derece yetersiz olduğu söylenebilir. Deniz ve Öztürk (2015: 167) simgenin “günlük hayatın içinde farklı alanlarda kullanılan, bireyin hayatını kolaylaştıracak, düzenleyecek ve hızlandıracak görsel ifadeler” olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Deniz ve Öztürk (2015: 150) yaptıkları çalışmada “ilkokul ve ortaokullardaki eğitim-öğretim faaliyetleri açısından, Türkçe dersi öğretim programlarında grafik simge öğretimine yönelik yeterli kazanımın bulunduğunu, ancak ders kitaplarında kamusal alanlarda karşılaşılabilecek simgelere yeteri düzeyde yer verilmediğini, verilenlerin ise çoğunlukla trafik işaretleriyle sınırlı kaldığını” tespit etmişlerdir.

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde kullanılan görsel türlerinden biri de karikatürlerdir. Etkinliklerde karikatür görseline sadece 4 kez yer verilmiştir. Bu sayının son derece yetersiz kaldığı söylenebilir. Zira 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019: 16) karikatür, başlı başına tüm sınıflarda öğretilmesi gereken bir tür olarak verilmiştir. Cengizhan (2011) çalışmasında “karikatürlerin sınıfta farklı fikir ve bakış açılarını yansıtmada öğretmen ve öğrencilere yardımcı olduğunu, derslerin

değerlendirilmesi ve eksik kalan yönlerinin belirlenmesinde etkili olduğunu" ifade etmiştir. Göçer ve Akgül (2018: 87) çalışmalarında "karikatürlerin Türkçe ders işleme sürecinde yararlanılabilecek en etkili görsel unsurlardan olduğunu, Türkçe öğretiminde mizahi karikatürler ve açıklayıcı karikatürlerin bir arada kullanılmasının öğrencilerin eğlenirken öğrenmeleri açısından daha uygun olacağını ve mevcut Türkçe ders kitaplarının yeterli seviyede karikatür içermediğini" tespit etmişlerdir.

Yapılan bu çalışma sonucunda şu öneriler getirilebilir:

- Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerle ilgili son derece yetersiz çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu ders kitaplarında yer alan etkinliklerle ilgili daha fazla çalışma yapılmalıdır.

- Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerde görsel türleri yetersiz olduğu bulgulanmıştır. Bu bağlamda bu ders kitaplarındaki etkinliklerde görsel unsurlara daha fazla yer verilmesi gerekir.

- Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler ile örgün eğitimde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler çeşitli açılardan karşılaştırılabilir.

- Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinler ile örgün eğitimde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinler çeşitli açılardan karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, E. (2015). Türkçe çalışma kitaplarındaki (6, 7 ve 8. sınıflar) dil bilgisi etkinliklerinin çeşitli açılardan değerlendirilmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(15), 19-34.
- Altunkaya, H. (2013). Açık Öğretim Ortaokulu Altıncı Sınıf Türkçe Ders Notunun metin türleri ve öğrenme alanları açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 1-11.
- Aytaş, G., & Çeçen, M. A. (2008). Metne Dayalı Dilbilgisi Öğretiminin Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dilbilgisi Başarısına Etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 133-149.
- Bulut, K. (2020). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 931-949.
- Carney, R. ve Levin, J.R., (2002). Pictorial illustrations still improve students. learning from text. *Educational Psychology Review*. Vol. 14, No. 1.
- Cengizhan, S. (2011). Modüler öğretim tasarımıyla entegre edilmiş kavram karikatürleri hakkında öğretmen adaylarının görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, Cilt 36, sayı 160, 93-104.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çerçi, A. (2016). 6. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitabının Etkinliği Oluşturan Unsurlar Bakımından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), s. 1984-1998.
- Çotuksöken, Y. (1990). Türkçenin Anadili Olarak Öğretimi: Sorunlar-Çözümleri. *Varlık*. S. 997, s. 4-6.

- Daloğlu, K. (2005). İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe çalışma Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları Üzerine Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Deniz, K. & Öztürk, İ. Y. (2015). İlkokul ve Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Grafik Simge Öğretimi, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 18, s. 150-171.
- Göçer, A., & Akgül, O. (2018). Türkçe Eğitiminde Karikatür Kullanımı ve Eğitsel Değeri. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 86-100.
- Kılıç, A. & Seven, S. (2002). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kolaç, E. & Zenci, S. Ç. (2015). Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Yer Alan Değerler. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 65, s. 145-171.
- MEB (2019). *Türkçe dersi (1-8. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Ortaokulu. (2021). *Okulumuz*. 7 Mayıs 2021 tarihinde <http://aio.meb.gov.tr/www/okulumuz/icerik/2> sayfasından erişilmiştir.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2015). *Genişletilmiş bir kaynak kitap nitel veri analizi*. [Çev. Ed. S. Akbaba Altun - A. Ersoy (Giriş Bölümünü Çev. A. Ç. Kılınç)]. Ankara: Pegem Akademi.
- Örs, F. (2007). Eğitim ve karikatür. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 84, 26-28.
- Peeck, J. (1993). Increasing Picture effects in learning from illustrated text. *Learn. Instruct.* 3: 227-238.
- Pettersson, R. (2007). *It depends: id-principles and guidelines*, (2nd Ed.). Tullinge
- Sarikaya, B. & Şakiroğlu, Y. (2021). Yazma Etkinlikleri Tasarlama. M. N. Kardaş (Ed.), *Yazma Eğitimi içinde* (s. 379-396). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sarikaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. sınıf) Etkinliklerin Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 563-580.
- Sis, N., & Akgün Eren, A. (2016). Açık Öğretim Ortaokulu 6 Sınıf Türkçe Ders Notu'nun Sözcüksel Görünümü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 4(50), 367-386.
- Yenen Avcı, Y. (2016). Açık Öğretim Ortaokulu ile örgün eğitim kurumlarında okutulan Türkçe ders kitaplarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 153-160.
- Yenen Avcı, Y. (2020). Açık Öğretim Ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders notlarında noktalama işaretleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), s. 91-113.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İncelenen Kitaplar

- MEB (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Anıttepe Yayıncılık

MEB (2019). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Açık Öğretim Okulları MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları.

MEB (2019). 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Açık Öğretim Okulları MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları.

MEB (2019). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Açık Öğretim Okulları MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları.